

Atıf Bilgisi: Çetinkaya, A. (2020). 31 Mart 2019 İstanbul yerel seçimlerinin tekrar edilmesi kararının gazete manşetlerindeki sunumu, *İNİF E- Dergi*, 5(2), 93-111.

31 MART 2019 İSTANBUL YEREL SEÇİMLERİNİN TEKRAR EDİLMESİ KARARININ GAZETE MANŞETLERİNDEKİ SUNUMU

Abuzer ÇETİNKAYA*

DOI: 10.47107/inifedergi.804244

Araştırma Makalesi**

Başvuru Tarihi: 02.10.2020

Kabul Tarihi: 15.11.2020

Özet

Demokrasinin temellerini oluşturan seçimler, halkın yönetime katılması ve yönetimde söz sahibi olması bağlamında çok önemli bir yere sahiptir. 31 Mart 2019'da yapılan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlık seçimini sonuçlarının açıklanmasının ardından Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) İstanbul'da seçimlerde usulsüzlük olduğu gerekçesi ile Yüksek Seçim Kurulu'na (YSK) itirazlarda bulunmuştur. İtirazları değerlendiren YSK seçimde usulsüzlük yapıldığı iddiasıyla 6 Mayıs 2019'da seçimin iptal edildiğini duyurmuştur. İptal kararının ardından seçimin 23 Haziran 2019'da tekrar edilmesine karar verilmiştir. Bu çalışmanın amacı 31 Mart 2019'da yapılan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminin iptal edilmesi kararının gazete manşetlerinde nasıl sunulduğunu analiz etmektir. Çalışmada 7 Mayıs 2019 günü yayınlanan ulusal gazete manşetleri incelenmiştir. Seçimin iptal kararı haberini ilk sayfada veren 20 gazete çalışma kapsamında analiz edilmiştir. Gazetelerin konuyla ilgili yaptığı haberlerde kullandığı başlıklar, görseller, yazı karakterleri ve puntolar gazetenin ideolojik kimliğini yansıtmaktadır. Eleştirel söylem analizi yöntemi, gazete kimliklerini ortaya koyma açısından etkili bir yöntemdir. Bu nedenle çalışmada eleştirel söylem analizi yöntemi kullanılmıştır. Sonuç olarak çalışmanın bulgularında incelenen manşetlerin yayımlandıkları gazetelerin ideolojileri ve gazete sahiplerinin yakınlık duyduğu parti veya siyasi görüş çerçevesinde şekillendikleri tespit edilmiştir. Gazetelerin bağımsızlık ve tarafsızlık söylemlerinin gerçek ile bağdaşmadığını gösteren örnekler rastlanmıştır. Gazetelerin savundukları ve destekledikleri tarafı, görseller ve metinler aracılığıyla açıkça gösterdiği saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Seçimler, İdeoloji, Söylem, Söylem Çözümlemesi

PRESENTATION OF THE DECISION TO REPEAT THE MARCH 31, 2019 ISTANBUL LOCAL ELECTIONS IN THE NEWSPAPER HEADLINES

Abstract

Elections, which constitute the foundations of democracy, have a very important place in the context of the participation of the people in the administration. Following the announcement of the election results, the Nationalist Movement Party (MHP) and the Justice and Development Party (AK Party) objected to the Supreme Election Board (YSK) on the grounds that there was irregularity in the elections in Istanbul. Evaluating the objections, YSK announced that its election was canceled on May 6, 2019, with the allegation of irregularity in the election. Following the cancellation decision, it was decided to repeat the election on June 23, 2019. The purpose of this study is to analyze how the cancellation decision of Istanbul Metropolitan Municipality election held on 31 March 2019 is presented in the headlines. In the study, national newspaper headlines published on 7 May 2019 were examined. Twenty newspapers that published the news of the cancellation decision on the first page were analyzed within the scope of the study. The headlines, visuals, typefaces and font sizes used by the newspapers in their news on the subject reflect the newspaper's ideological identity. Critical discourse analysis method is an effective method in terms of revealing newspaper identities. Therefore, critical discourse analysis method was used in the study. As a result, it was determined that the headlines examined in the findings of the study were shaped within the framework of the ideologies of the newspapers and the party or political view that the newspaper owners were close to. There are examples showing that the independence and neutrality

* İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi, abuzercetinkaya@hotmail.com.tr, ORCID: 0000-0003-2589-1754

** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

discourses of newspapers are incompatible with reality. Newspapers have been found to clearly show the side they defend and support through images and texts.

Keywords: *Local Elections, Ideology, Discourse, Discourse Analysis*

Giriş

Medya insanların eğlence, eğitim, öğrenme ve bilgi sahibi olma isteği gibi ihtiyaçlarını gidermede birçok işlevi yerine getirme görevi üstlenmektedir. Bunun yanında medya demokrasilerin olmazsa olmazıdır. Yasama, yürütme ve yargı organlarının yanında dördüncü güç olan medya, toplumun gündemini oluşturmada önemli bir araçtır (Şimşek, 2009: 125). Eski çağlardan beri çok önemli bir yere sahip olan medya önemini kaybetmemiş ve bir güç haline gelmiştir. Günümüzde insanlar çevresinde olup biten olaylardan ve gelişmelerden haberler aracılığıyla bilgi sahibi olabilmektedirler. Farklı konuların işlendiği haberlerde bazı konular izleyici tercihlerine göre daha fazla önem kazanmaktadır. Bu nedenle ilgi gören bu konular medya gündemini daha çok meşgul etmiştir (Atabek, 1998; 156). Bu konulardan biri de siyasettir. İnsanların siyasi konulara olan merakı medyada siyaset haberlerinin daha fazla yer almasına neden olmuştur. Siyasi parti ve aktörler bu nedenle kitle iletişim araçlarını propaganda yapmak amacıyla kullanmışlardır. Özellikle seçim dönemlerinde medyaya olan ilgi daha da artmakta ve bu ilgi siyasi aktörler ve partiler için önemli birer silaha dönüşebilmektedir.

Yönetici ve yönetici adayları medyanın gücünü bildikleri için tarihin her döneminde iletişim kanallarını denetim altında tutmak istemişlerdir. İktidara gelmek ve sürdürmek için medya gücüne sahip olmak zorunda olduğunu düşünen yöneticiler bunun için baskı ve zorlama yollarına da başvurabilmektedirler. Tüm iletişim ortamlarında olduğu gibi gazeteler de ilk çıktığı yıllardan bu yana kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. İktidar adayı ya da iktidar, iletişim araçlarına baskı uygulayarak kurduğu denetim ve sansür mekanizmasıyla yandaş yaratmayı ve örgütlenmeyi amaçlamışlardır (Uzun, 2014: 130).

Medyanın yaptığı yayınlar ile özgürlük ve bağımsızlık mesajları verdiği görülmektedir. Ancak medya şirketleri ve sahiplikleri ideolojik veya ekonomik olarak bazı güçlerin kontrolünde olmuşlardır. Bu nedenle özellikle seçim dönemlerinde medyanın, ideolojik olarak kendisine yakın gördüğü partileri ya da siyasi aktörleri konu alırken onları övücü ve yüceltici içerikler kullanmaktadır. Karşıt görüş olarak ifade ettiği kişi ve partileri ise medyada aşağılayıcı içeriklerle kamuoyuna duyurmaktadır. Medya, bu yolla alıcı üzerinde etkili olarak oy verenlerin seçim tercihlerini değiştirmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Bu gücünden dolayı medya seçim dönemlerinde etkili bir güç olabilmektedir.

1. Haber ve İdeoloji

Louis Althusser'e göre ideoloji ve toplumsal yaşantı iç içe geçmiştir. Toplumsal yaşam ideolojiden etkilenirken bir taraftan da ideolojiyi oluşturmaktadır. Düşünürce göre ideoloji, toplumsal formasyonlar ile varolan yapıyı etkilemektedir. Bu anlamda ideolojiyi yaymada kullanılan devletin ideolojik aygıtları çok önemli bir yer tutmaktadır. Bu aygıtlar ile devlet insanları etkilemekte ve toplumsal kontrol sağlamaktadır. Güçlü çıkar gruplarının uzantıları olarak görev gören medya, egemen ideolojinin yeniden üretimi ve denetimi üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Egemen güç bu ideolojileri haber dolayımı ile insanlara vermektedir.

Stuart Hall'a göre durum tanımlama özelliği medyaya ideoloji gücü vermektedir. Hall'ın medyanın ideolojik rolü bağlamında değindiği nokta, kitle iletişim araçlarının sınıfların ve grupların diğer sınıf ve gruplara bir hayat, pratik, anlam ve değer imgesi katmakta sorunlu bir hale geldiğidir. İdeolojinin gücü bağlamında Hall'ın düşüncelerinin şekillenmesinde Gramsci'nin hegemonya tanımlamasının etkisi olmuştur. Gramsci'nin

hegemonya kuramına göre medya araçları seçkin grubun zenginliklerini, güçlerini ve konumlarını sürdürmede kullandıkları araçlardır. Bu araçlar gerekli öğeleri bireylerin zihinlerine yerleştirirler ve bunu zihinlerin asla reddedemeyeceği biçimde gerçekleştirirler. Böylece seçkin grupların konumları korunur ve halk bunu asla sorgulamaz. Bu çerçevede hegemonya kavramı, medyanın ideolojik bir aygıt olarak kavranmasından çok kültürel pratikler ile toplumsal rızaya dönüştürüldüğü bir araç olarak ele alınmasına dayanmaktadır (İnal, 1996: 62).

Glasgow Üniversitesi Medya Grubu'nun kitle iletişim araçları üzerinde yaptığı araştırmalarda ideoloji önemli bir yer teşkil etmiştir. Yaptığı çalışmalarda medyanın yanlılığı, iyi haber ve kötü haber gibi kavramlarda ideolojiyi sorgulayan grup, nesnellik vurgusu yaparak ayrıca ideolojiyi sorgulamıştır. Yapılan haberlerin tutarlı bir ideolojiyi yeniden ürettiğinin ifade eden grup, haberlerin belli grupların düşüncelerini barındırdığı, haberin nesnel, tarafsız, yansız habercilikle örtüşmediği fikrini ortaya koymuşlardır (Timisi, 2003: 58).

Medya ve ideoloji konularının ele alındığı eleştirel yaklaşım çalışmalarında, ideolojinin yeniden üretilmesi aşamasında haber önemli bir sorunsal olarak kabul edilmektedir. Haber yapılanmalarının ideolojik perspektifte şekillendiği savunan yaklaşım, haberin inşasında meşrulaştırma politikasının etkili olduğu vurgulamaktadır. Böyle bir ortamda ideolojilerin dil içerisine serpiştirildiği, haber metinlerinin bir söylem alanı olarak çözümlenmesi gerektiğini ifade etmektedir (Toruk ve Sine, 2012: 355).

Kitle iletişim araçlarının çıktısı konumunda olan haber, ideoloji içerisinde kendisine sürekli yer bulmuş hatta ideolojinin kurucu öğelerinden biri olmuştur (Kazancı, 2006: 5-6). Haber, dil dolayımı ile alıcılara aktarılan bir kurgudur ve haberde alıcıya bilgi aktarılırken üreticinin, toplumsal, ekonomik, kültürel ve ideolojik ortamdan kendisini soyutlayamaz. Gerçekleşen olaylara dair haberdar etme ve bilgilendirme işlevini yerine getiren haber, oluşum sürecinde birçok faktörden etkilenir. Haberi değerlendirmede gerçeklik kurgusu incelenirken dil, anlam ve ideoloji kavramları ön plana çıkmaktadır. Haber üretim sürecinde, üreticisinden ya da bağlı olduğu kurumun ideolojisinden soyutlanamamaktadır. Bu nedenle haberin incelenmesi, eleştirel yaklaşımlar perspektifinde gerçekleştirilmelidir. Eleştirel yaklaşım göre, haberin oluşumu ve alıcıya aktarımı temelden yanlı bir akıştır ve bu yanlılık medyanın ideolojik etkisini vurgulamaktadır (Yağlı, 2007: 357-358).

İnsanların merak duygularını giderme noktasında medya önemli bir yer tutarken bu görevi haber aracılığı ile yerine getirmektedir. Bu anlamda siyaset insanların takip etmek istediği ve haberdar olmak istediği en önemli konulardan biridir. Gelişen teknoloji ile birlikte bilgiye ulaşmanın kolaylaştığı bu dönemde medya daha da önem kazanmıştır (Altıntaş, 2018: 19-20).

2. Siyaset ve Medya İlişkisi

Kitle iletişim araçları, siyaset için her zaman önemli bir güç olmuştur (Nisan, 2012: 44). Medya ve siyaset ilişkisine bakıldığında çok sıkı bir bağ olduğu görülmektedir. Medya, özellikle televizyonun ortaya çıkmasıyla gündem belirlemede çok etkili olmuştur. Dünyada olup bitenleri halka aktarma görevini yerine getiren medya, özellikle haberlerde kullandığı görüntüler, grafikler, sesler ve metinler yardımıyla bazı konulara ağırlık verirken bazı konuları daha az önemli sunabilmektedir (Güdekli, 2016: 153). Dolayısıyla kitle iletişim araçları eşik bekçileri aracılığı ile gelen haberleri önem sırasına göre düzenleyerek, kamuoyunun neyi, ne kadar sürede ve ne şekilde öğreneceğini belirlemektedir (Güngör, 2011: 116). Gündem belirleme teorisi ile ilgili yapılan bazı çalışmalar, gündem belirlemenin halkın siyasi tutumlarını ve siyasal aktörler hakkındaki düşüncelerini de etkileyebildiğini

göstermektedir. Yapılan çalışmalarda görülen bir diğer nokta ise kitle iletişim araçları arasında gazetelerin, siyaset için en etkili iletişim araç olduğudur (Gürbüz ve İnal, 2004: 90)

Siyasi iktidarın toplum üzerinde denetim kurabilmesi için toplumun bilinç yapısını belirlemek ve kontrol etmek zorundadır. Toplumda bilinç yapısını belirlemek için medyayı kullanarak, inandırmak istediği konu hakkında kamuoyunun birlikteliğinin sağlandığını göstermelidir. Bu birlikteliğin sağlandığını göstermek için ise kitle iletişim araçlarını gücüne ihtiyaç duyulmaktadır (Çoban, 2009: 7).

Düşüncenin yönlendirilmesi konusunda medyada kullanılan dil ve ideoloji önemli bir yere sahiptir. Medya çıkarları gereği iktidar ve diğer güç odaklarıyla kurduğu ilişki nedeniyle haberlerde kullandıkları dil ile farklı noktalara dikkat çekebilmektedir. Haberlerin bazı boyutlarını öne çıkarırken bazı boyutlarını görmezden gelip algıyı yönlendirebilmektedir. Haberde önyargı taşıyan söylemlerin ortadan kaldırılması için medyadaki ekonomik ve sahiplik yapısının değişmesi gerekmektedir. Medyanın bu yapısı değişmedikçe önyargılı söylemlerin ortadan kaldırılması mümkün değildir. Ön yargılı söylemlerin ortadan kaldırılmaması durumunda ise okuyucular haberlere daha eleştirel yaklaşmalıdır. Aynı konulu haberleri farklı gazetelerden karşılaştırarak okumalı ve haberlere eleştirel bir dil ile yaklaşmalıdır (Devran, 2010: 120).

Siyaset ve medya ilişkisi göz ardı edilemeyecek kadar nettir. Her seçimde olduğu gibi yerel seçimlerde de medya çok büyük bir görev üstlenmektedir. Medya, seçim kampanyalarında yaptığı partiler ve liderleri ön plana çıkaran yayınlarla nesnellik ve tarafsızlık ilkelerini görmezden gelebilmektedir. Kamuoyunu tarafsız ve bağımsız yayınlarla bilgilendirme görevi üstlenen medya seçim dönemlerinde yol gösterici ve bilgilendirici rolünü üstlenmiştir. Ancak medya, seçim ve seçim sonuçları ile ilgili yaptığı yayınlar, atılan başlıklar, görüntüler ve köşe yazıları ile kullanılacak oyun rengini belli ederek kamuoyunu yönlendirme işlevini de yerine getirmektedir. Ayrıca siyasal aktörler ile ilgili yapılan sağlık, özel hayat ve demeçler kullanarak bazı adayları ön plana çıkarırken bazı adayları geri plana atabilmektedir. Basın, yaptığı yayınlar ile siyasi bağlılıklarını gizli veya açık bir şekilde ortaya koyarken, kendi kimliğinin tarafsız kararlar üzerine kurulu olduğunu iddia etmektedir (Üste, 2005: 56).

Medyada dilin ideolojiyle birleştiği söylemde, siyasi odaklar farklı beklentilere sahip olmaktadır. Siyasi iktidar medyada söylemi, yerini güçlendirmek için kullanırken muhalefet partileri iktidarı yerinden etmek için kullanılmaktadır. Söylemin doğru kullanılması güç sağlarken, yanlış kullanımı ise gücün kaybedilmesine neden olmaktadır (Durgun ve Yaman, 2017: 50).

3. İstanbul Seçimleri İptal Kararının Manşetlere Yansımalarının Analizi

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 127. ve 160. maddelerinde yer alan tanıma göre, mahalli idareler; il, belediye veya köy halkının seçimleri ile belirlenerek halkın ihtiyaçlarını karşılamak için oluşturulan kamu tüzel kişileridir (tbmm.gov.tr, 1995). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası seçim mevzuatı 8. maddesine göre mahalli idarelerin seçimleri beş yılda bir yapılmaktadır (mevzuat.gov.tr, 1988). Bu kanun kapsamına göre 31 Mart 2014 yılında yapılan mahalli idare seçimleri 5 yılı doldurması ile 31 Mart 2019'da tekrarlanmıştır.

31 Mart 2019'da yapılan seçimlerde taraflardan biri olan AK Parti, seçim sırasında oy kullanma esasları ile ilgili usulsüzlük ve şüpheli durumlar olduğunu belirterek, seçimin iptali için YSK'ya başvuruda bulunmuştur. Başvuru sonucunu değerlendiren YSK gerekçeli itirazı inceleyerek Anayasanın 67. ve 76. maddelerini gerekçe göstererek aldığı 4219 sayılı karara göre İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi 23 Haziran 2019'da tekrar yapılmıştır (ysk.gov.tr, 2019).

6 Mayıs 2019 tarihinde Yüksek Seçim Kurulu İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel seçimlerinin 23 Haziran 2019 tarihinde tekrarlanmasını kararlaştırmıştır. Seçim tekrarı kararının verilmesi medya organları tarafından büyük ilgi görmüş ve bu kararı gazeteler manşetten kamuoyuna duyurmuştur.

4. Yöntem

Gazete manşetleri gazetelerin ideolojik görüşlerini yansıtan, nesnel değil öznel bir dil sergilediği alanlardır. Bülbül (2001: 236)'e göre gazetelerin ilk sayfalarında büyük puntolarla ve dikkat çekici cümleler kullanılarak yazılan, gazete logosunun hemen altında yer alan habere manşet haber denir. Çalışmada gazete manşetlerinde yer alan seçimin iptal kararı ile ilgili haberlerin analizi yapılmıştır.

Gazete manşetlerinde kullanılan metinler ve görseller nitel araştırma yöntemlerinde biri olan söylem analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. İnceoğlu (2013: 75)'na göre, ideolojiler dil ile belirlenir. Söz öbekleri, sözcükler, anlatım, konuşma biçimi yani dili kullanım pratikleri söylemin oluşumunda çok etkilidir.

Söylem terimi, etimolojik köken olarak Latince “discurses” kelimesinden türemiştir (Sözen, 1999: 19). Çok anlamlı bir yapıya sahip olan söylem, açıklama ve anlatma gibi iki temel üzerine inşa edilmiştir. Söylem dil biliminde kullanılan bir terimdir (Aygül, 2010: 99). Foucault'a göre söylem; anlatım, ifade tarzı, diyalog ve ideoloji bilgisi gibi dil pratiklerinin, gücün etkisiyle eyleme dönüşmesidir. Foucault, söylemi dil aracılığı ile bilginin üretilmesi olarak açıklamaktadır. Söylem ile ideoloji iç içe geçmiş iki kavram olarak açıklayan Foucault, yaptığı bir araştırmada bilgi ve gücün birbirine bağlı olduğunu söylemiştir. Bilgi olmadan gücün, güç olmadan bilginin olmadığını savunmuştur (Foucault, 1987: 27).

Söylem kavramının eleştirel bir yaklaşımla sürekli olarak yeniden inşa edildiği görülmektedir. Dinamik ve karmaşık bir yapı içinde gelişen söylem kavramını incelenirken tek bir paradigma ile sınırlamak mümkün değildir. Dilin sadece zihinsel bir süreç olarak değerlendirildiği psikoloji alanına karşı, dilin sosyal etkileşimler bağlamında nasıl inşa edildiği ve sürdürüldüğü üzerine çalışmalar, söylem üzerine ilk kavramsallaştırmaları ortaya çıkarmıştır (Potter ve Reicher'den Akt.: Göregenli, 2013: 58).

Gazeteler, kuruluşları ve sahiplikleri dolayısıyla farklı ideolojilere sahip olabildiği görülmektedir. Çalışma kapsamında ulusal çapta yayın yapan gazeteler örneklem olarak tercih edilmiştir. Bu gazeteler incelendiğinde farklı ideolojileri temsil ettiği görülmüş ve bu nedenle çalışma kapsamına dâhil edilmiştir. Gazetelerin kullandığı dilin yorumlanabilir olması ve gazetenin sahip olduğu ideolojinin ortaya koyulabilmesi için çalışma, söylem analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Van Dijk (2003)'a göre eleştirel söylem analizi, güç ilişkileri, değerler ve ideolojiler gibi olguların dil pratikleri ile bireye veya topluma nasıl yansıtıldığı ile ilgilenir. Eleştirel söylem analizi sözcüklerin, seslerin veya görsel objelerin ne söylediği ile değil ne söylemediğinin eleştirel bir bakışla analiz edilmesidir (T. Van Dijk'tan Akt. Çelik ve Ekşi, 2008: 113). Söylem analizi yöntemi, toplumsal yapı içerisinde ortaya çıkan güç, hâkimiyet, hegemonya, sınıf farkı, cinsiyet, ırk ve ideoloji gibi temaları konu alan bir yöntemdir. Toplumda oluşan bu yapısal farklılıkları dilsel pratikler ile analiz ederek topluma nasıl yansıdığı ile ilgilenir (Van Dijk, 2003: 358). Haberin söylemi el altında bulunan söylemlerin bir ürünü olarak gören Van Dijk, haberde söylemi incelerken makro ve mikro yapılar çerçevesinde incelenmesi gerektiğini söylemektedir. Ayrıca haber incelemesinde makro ve mikro yapılar arasında çözümlenmeli bir ayrımın olduğunu ifade etmektedir.

Gazete haberlerinde haberin makro yapısını başlıklar, spotlar, haber girişi ve fotoğrafların yer aldığı tematik yapı ile ana olayın sunumu, ardalın bilgisi, bağlam bilgisi, durum, haber kaynakları ve yorumun yer aldığı şematik yapı oluşturur. Haber metinlerinde

oluşturmada kullanılan mikro yapılar ise cümle yapıları ve sözcük türleri oluşturmaktadır. Bu anlamda söylem yapıları içinde imgeler, söz dizimi, tonlama, konu, tutarlılık, (ön)varsayımlar, metaforlar ve usamlama gibi anlamın birçok yönüne kadar, ideolojilerin söylem yapılarının oluşmasında ne kadar etkili olduğu görülmüştür (Van Dijk, 2003: 13-14). Çalışma kapsamında, gazete manşetlerinde kullanılan fotoğraflar, başlıklar ve spotlar kullanılarak verilen ideolojiyi çözümlenmek amaçlanmıştır. Bu nedenle çalışmada, Van Dijk'ın söylem çözümlenmesi metotlarından makro çözümlenme tekniği ile analiz edilmiştir.

Kullanılan her söylemde bir düşünce, bir mesaj gizlidir. Eagleton'un da belirttiği üzere söylemsel süreçler ideolojik ilişkilerin baskısıyla içeriden şekillendirilir. Söylem, her toplumsal kesim, gruplar ve tarafların eşit derecede paylaştığı bağımsız bir sistemdir. Eagleton, söylem ve ideoloji arasında ilişki olduğunu ifade etmektedir. ideolojiyi, cisimsiz fikirler ve belli davranış kalıpları dışında, söylemsel ve göstergesel bir fenomen olarak görmektedir (Doyuran, 2018: 303).

5. Bulgular

31 Mart 2019 İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerinin iptal edilerek tekrar edileceğinin ilan edilmesi haberi gazetelerde büyük yankı uyandırmıştır. Çalışma kapsamında seçimlerin iptal kararının gazetelerin ilk sayfalarında hangi başlıklar ve hangi görseller kullanılarak haberleştirildiği analiz edilmiştir. Çalışmanın kapsamını, ulusal çapta yayın yapan 33 gazete oluşturmaktadır. Ancak incelenen gazetelerden 13'ü seçimin iptal kararına haberlerinde yer vermemiştir. Bu nedenle iptal kararı haberine ilk sayfada yer veren 20 gazete çalışma kapsamında analiz edilmiştir. Çalışmada, gazetelerin ilk sayfalarında yer verdiği haberler incelenerek, ideolojik olarak yakın olduğu görüşü tespit etmek için nitel araştırma metotlarında biri olan söylem analizi yöntemi kullanılması uygun görülmüştür.

Bu çalışmada; 6 Mayıs'ta iptal edilen 31 Mart 2019 İstanbul yerel seçimlerinin 23 Haziran'da tekrar edilmesi kararının alınmasından sonra 7 Mayıs 2019 günü ulusal gazete manşetlerinde yer alan haberler analiz edilmiştir.

Görsel 1. Yeni Akit Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Yeni Akit gazetesi, yapılan İstanbul seçimlerinin iptal edilmesi kararını manşetten büyük puntolar ile duyurmuştur. Haberde 31 Mart'ta yapılan seçimin şaibeli olduğu gerekçesi ile iptal edildiği ifade edilmiştir. Manşette kullanılan "şaibeli seçim" cümlesi küçük harflerle, "YENİLENİYOR" kelimesinin ise büyük harflerle yazılması, seçimin iptal gerekçesine ve sonuç olarak yenilenmesine dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Yeni Akit gazetesi manşette başlığın üzerinde sarı renkte verdiği ifadede "İstanbul'da seçimler iptal edildi" üst başlığını kullanmıştır. Ancak İstanbul'da sadece Büyükşehir Belediyesi seçimleri iptal edilmiştir. Başka ilçelerde seçimlerin iptal edilmemesine rağmen gazete başlıkta kullandığı "seçimler" kelimesinde çoğul eki kullanılarak farklı bir algı yaratmaya çalışmıştır. Yeni Akit Gazetesi başlığın altında verdiği haber detayında ise İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin iptal edilmesi kararının doğru olduğunu ve kararı desteklediğini vurgulanmıştır. Gazete manşette haber ile ilgili herhangi bir görsele veya fotoğrafa yer vermemiştir.

Görsel 2. Akşam Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Akşam gazetesi İstanbul seçiminin iptal kararını manşette belirtmemiş, büyük harflerle “23 HAZİRAN’DA YENİDEN SEÇİM” başlığı ile vermiştir. Gazete, bu başlık ile iptal edilen seçime değil, yapılacak yeni seçime dikkat çekmiştir. İptal edildiği karara ise manşetin altında daha küçük puntolarla kırmızı zemin üzerine “İstanbul seçimi İptal” cümlesi ile vermiştir. Kırmızı zeminin kullanılması seçimin iptal kararına dikkat çekmeye yönelik bir mesajdır. Gazete manşetin hemen altında daha küçük puntolar ile seçimin iptal kararının alınmasının nedenini açıklamıştır. Manşette hiçbir görsel ve fotoğraf kullanılmamıştır. Bu sayede gazete tarafsız bir anlayış ile haberi yayınladığını göstermek istemiştir. Gazete manşette büyük puntolarla yapılacak yeni seçime dikkat çekmeye çalışarak seçimin iptal kararını desteklediğini göstermiştir.

Görsel 3. Aydınlik Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Aydınlik gazetesi seçimin iptali haberini “Seçim yapamayan Türkiye” başlığı ile sürmanşetten duyurmuştur. Bu başlık ile gazete sandık görevlilerinin ataması ile ilgili alınan iptal kararını eleştirmiştir. Sandık görevlilerinin atamasını Yüksek Seçim Kurulu’nun yapmasına rağmen, kendi yaptığı atamalarda usulsüzlük olduğu gerekçesiyle seçimin iptal edilmesini eleştirmiştir. Başlığın üstünde beyaz renkle yazılan “Ekonomik kriz az geldi, meşruiyet sorunu eklediler” cümlesi ile hükümeti eleştiren gazete, Türkiye’de yaşanan ekonomik krize dikkat çekerek, yasalara da artık uyulmadığını belirtmiştir. Gazete bu başlıklar ile yasama ve yürütme hakkını elinde bulunduran iktidar partisi olan AK Parti ve ittifakı olan MHP’yi eleştirmiştir. Gazete sürmanşette Vatan Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek’in iptal edilen seçim ile ilgili yaptığı eleştirel açıklamaya onun fotoğrafı ile yer vermiştir. Gazete seçimlerin iptal edilmesine diğer partilerin de karşı olduğunu bu açıklama ile göstermeye çalışmıştır. Ayrıca haberde seçimlerde kullanılan YSK mühürlü zarfın bir kadın eli tarafından sandığa atıldığı anda çekilmiş fotoğrafa yer vermiştir. Haberde,

kültürümüzde yası temsil eden siyah rengin zeminde kullanılması alınan kararın yanlış olduğunu ve meşruiyetin geçersiz kılınmasını matem olarak gördüğünü ifade etmektedir.

Görsel 4. Birgün Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Birgün gazetesi manşetinde İstanbul yerel seçiminin iptal edilmesini büyük puntolarla “DARBE” kelimesi ile duyurmuştur. Darbe kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından “*Bir ülkede baskı kurarak, zor kullanarak veya demokratik yollardan yararlanarak hükûmeti istifa ettirme veya rejimi değiştirecek biçimde yönetimi devirme işi.*” olarak tanımlanmıştır (tdk.gov.tr, 2020). Birgün gazetesi “darbe” ifadesini kullanarak İstanbul yerel seçiminin zor kullanılarak iptal edildiğini söylemektedir. Üstte daha küçük puntolarla “HUKUK ASKIDA, DEMOKRASİ İPTAL” cümlesi de demokrasiye ve hukuka aykırı karar alındığını ifade etmektedir. Sürmanşet olarak verilen “6 Mayıs siyasi tarihimize kara bir leke olarak geçecek” cümlesi seçimin iptal edildiği tarihe dikkat çekerek, alınan kararın tarihe geçecek bir yanlış olduğunu ifade etmektedir. Manşette yer alan fotoğrafta Cumhuriyet İttifakı adıyla birlikte seçimlere katılan MHP ve AK Parti liderlerinin fotoğrafları kullanılmıştır. Fotoğraflarda her iki liderin de sinirli ve eli yukarıda fotoğrafları seçilmiştir. Gazete bu fotoğrafları kullanarak YSK’nın Cumhuriyet İttifakı ortaklarının baskısı ile seçimin iptal edilmesi kararını aldığını ifade etmektedir. Fotoğrafların altında kullanılan “Erdoğan-Bahçeli organizasyonu”, seçimin iptal kararının alınmasında iki liderin etkisi olduğu “demokrasini tabutuna son çivi” cümlesi ile demokrasinin öldüğü ifade edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca görsellerde YSK logosu siyah-beyaz verilmiş, başlıklarda ise kültürümüzde yası temsil eden siyah renk kullanılmıştır. Ancak sürmanşette “leke” ifadesine yer verilmesi haberde kullanılan siyah rengin, lekeyi temsil etmek amacıyla kullanıldığı da söylenebilir.

Görsel 5. Cumhuriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Cumhuriyet gazetesi manşetinde büyük puntolarla “AK YSK” ifadesini kullanarak Yüksek Seçim Kurulu’nun İktidar partisi olan AK Parti’nin bir organı olduğunu ve bu doğrultuda karar aldığını ifade etmektedir. Bu durumu manşetin üstünde yer alan “İktidara

gördüğü Millet İttifakı'nı sert bir dille eleştirmiştir. Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu'nun fotoğrafını kullanan gazete dikkatleri seçim dışında bir noktaya çekmeye çalışmıştır. Fotoğrafta kime ait olduğu bilinmeyen bir el Millet İttifakı adayının omzuna dokunmaktadır. Gazete eli işaret eden kırmızı bir kare içerisinde "Bu El Kime Ait?" yazısıyla Ekrem İmamoğlu'nun omzuna dokunan elin kime ait olduğu konusunda merak uyandırmaya çalışmıştır. Çok fazla fotoğraf ve başlık ile seçimin iptal edildiği haberini veren gazete önemsiz ve seçim ile alakalı olmayan detaylara yer vererek okuyucunun dikkatinin dağılmasını sağlamayı hedeflemiştir.

Görsel 8. Hürriyet Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Hürriyet gazetesi, İstanbul yerel seçimlerinin tekrar edilmesi kararıyla ilgili haberi sürmanşet olarak vermiştir. Büyük puntolarla "İSTANBUL'DA SEÇİM İPTAL" başlığıyla haberi duyuran Hürriyet gazetesi YSK bina girişinin fotoğrafını kullanmış, başka bir görsele yer vermemiştir. Hürriyet gazetesi manşetin altında daha küçük puntolarla seçimin iptal kararının nedenini açıklamış ve yapılacak yeni seçimlerin tarihine yer vermiştir. Gazetenin bu haberine bakıldığında seçim taraflarından herhangi birini desteklemediğini tarafsız bir şekilde haberi sunmaya çalıştığı görülmüştür.

Görsel 9. Korkusuz Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Korkusuz gazetesi manşetinde "MİLLET 'İMAMOĞLU' DEDİ YSK 'OLMAZ' DEDİ" başlığı ile seçimin iptal edildiğini duyurmuştur. 'İmamoğlu' ve 'olmaz' kelimelerini tırnak içerisinde belirterek seçimin kazananının Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu olduğuna dikkat çekmiş ancak YSK'nın bu sonucu kabul etmediğini ifade etmektedir. Gazete manşette verilen başlıkla YSK'nın milletin kararına saygı duymadığının altını çizmektedir. Bu başlık ayrıca gazetenin Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu'nu desteklediğini göstermektedir. Gazete başlığın altında küçük puntolarla yer verdiği haber detayında, YSK üyelerinin 4'e karşı 7 oyla alınan iptal kararında YSK başkanının da ret oyu kullanan 4 kişi arasında yer aldığını belirtmiştir. Gazete bu detay ile YSK'daki işleyişin nasıl olduğunu göstermek istemiştir. Manşette Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu'nun şaşkın, yorgun ve üzgün olduğu bir fotoğrafı kullanılmıştır. Bu fotoğrafla belediye başkan adayının seçim sürecinde yaşadığı yorgunluk, seçimin iptal edilmesinin yarattığı üzüntü ve şaşkınlık gösterilmeye çalışılmıştır.

Görsel 10. Milat Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Milat gazetesi manşette başlığın üzerinde küçük puntolarla “HUKUK, ‘ŞAİBE’ LEKESİNE ‘DUR’ DEDİ” cümlesiyle seçimin iptal kararının hukuki olarak doğru bulunduğunu ve desteklediğini ifade etmiştir. ‘Şaibe’ ve ‘dur’ kelimelerini tırnak içinde vererek bu kavramlara dikkat çekmek istemiştir. Büyük puntolarla yazılan haberin ana başlığı “İSTANBUL İÇİN SEÇİM VAKTİ” şeklinde yazılmıştır. Bu başlık ile gazete iptal edilen seçimi yok saymış, tekrar edilen seçimi olağan bir seçim haberi şeklinde sunmuştur. Haberin detaylarının verildiği alt metinde “organize usulsüzlükler” cümlesi ile seçimde planlanmış birden çok usulsüzlük olduğunu iddia etmiş ve bu gerekçeler ile YSK’nın seçimi iptal ettiği vurgulanmıştır. Haberde YSK binasının alttan çekilmiş bir fotoğrafı kullanılmıştır. Yüksek Seçim Kurulu’nun alttan çekilmiş bu fotoğrafının kullanılması ile gazete kurumu yüceltmek, güçlü göstermek istemiştir. Fotoğrafın alt kısmında kırmızı zemin üzerine yapılacak yeni seçimin tarihi yazılarak konuya dikkat çekilmiştir.

Görsel 11. Milliyet Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Milliyet gazetesi küçük puntolarla yazılan “YSK İSTANBUL SEÇİMİ İÇİN KARARINI VERDİ” başlığının yanında YSK’nın kararını çok büyük puntolarla “YENİDEN SANDIĞA” başlığıyla vermiştir. Gazete büyük puntolarla yeni yapılacak seçimlere dikkat çekmeye çalışmıştır. 31 Mart seçimlerinin iptal edilme nedenlerini ve detaylarını küçük puntolarla haber başlığının altında vermiştir. Haberde YSK üyeleri ve parti temsilcilerinin bir toplantı masası etrafında oturdukları fotoğrafı kullanılmıştır. Fotoğraf üzerine sarı zeminle yazılan başlıkta YSK’nın aldığı kararı toplantıya katılan MHP ve AK Parti üyelerinin sosyal medya üzerinden duyurduğunu belirtmiştir. Bu başlığa bakıldığında Cumhuriyet partileri olan MHP ve AK Parti üyelerinin toplantının ardından bu paylaşımları yapması alınan karardan her iki tarafın da memnun olduğu iması çizilmiştir. Fotoğrafın altında iki ayrı haber yer almaktadır. Bu haberlerden biri AK Parti sözcüsünün karar ile ilgili açıklamasına verilirken, diğer haberde Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) ile ilgili bir gelişme aktarılmıştır. Bu

haberlerde verilen detaylarla gazetenin ideolojik olarak AK Parti'ye yakın olduğu yansıtılmaktadır.

Görsel 12. Sabah Gazetesi, 7 Mayıs 2019



İdeolojik olarak iktidar yanlısı olan Sabah gazetesi İstanbul yerel seçimlerinin tekrar kararını tarafsız bir dille manşetine taşımıştır. Büyük puntolarla “İSTANBUL'DA SEÇİM YENİLENİYOR” başlığını atmıştır. Ancak küçük puntolarla başlığın altında seçimin iptalinin nedenini yazan gazete, YSK'nın yolsuzluk sandıklarda yapılan kanunsuzluk nedeni ile seçimi iptal ettiğini belirtmiştir. İdeolojik olarak iktidara yakın olan gazetenin bu cümlelere yer vermesi, sandıklarda yapıldığı iddia edilen kanunsuzluğun seçimin taraflarından olan Millet İttifakı tarafından yapıldığını göstermektedir. Haberde Yüksek Seçim Kurulu binasının girişini gösteren bir fotoğraf kullanılmıştır. Ancak kullanılan YSK binası fotoğrafının büyük bir kısmı “SEÇİM 23 HAZİRAN PAZAR GÜNÜ” yazılı bir balon ile kapatılmıştır. Kullanılan bu görsel, YSK'nın geri plana itildiği, seçimin tekrar edilmesi kararında YSK'nın etkisinin olmadığı algısı yaratılmıştır.

Görsel 13. Sözcü Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Millet İttifakı'nı destekleyen Sözcü gazetesi İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin iptal kararına manşette ve gazetenin adının hemen yanında sürmanşette yer vermiştir. Sözcü gazetesi büyük puntolarla verdiği başlıkta “SANDIKTA KAZANDI YSK'DA KAYBETTİ” ifadeleri ile Millet İttifakı'nın adayı Ekrem İmamoğlu'nun seçimi kazanmasına rağmen YSK'nın seçimi iptal ettiğini söylemektedir. Gazete manşette “seçim” kelimesi kullanmak yerine, seçimlerin simgesi haline gelen “sandık” kelimesi kullanılmış, “seçimi kazandı” yerine “sandıkta kazandı” şeklinde ifade etmiştir. Gazete bu ifadesi ile usulsüzlük yapıldığı iddialarını kabul etmemekte, seçimi verilen oylar ile hakıyla kazandığını vurgulamıştır. Sözcü gazetesi başlığın altında daha küçük puntolarla detaylarını aktardığı haberde “Türkiye'de demokrasi rafa kalktı” cümlesi ile YSK'nın aldığı kararın demokratik olmadığını ve YSK'nın iktidar partisinin baskısı altında kaldığı için seçimi iptal ettiğini belirtmektedir. Gazete sürmanşette “AKP'nin istediği oldu” cümlesi ile seçimde kural

hatası olduğu için değil, seçimi kaybeden AK Parti'nin seçimi iptal edilmesini istediği için iptal kararının alındığını söylemektedir. Manşette Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu'nun fotoğrafı kullanılmıştır. Sol eli yukarıda ve yumruğunu sıkışmış halde konuşurken çekilmiş bu fotoğraf kullanılarak, Ekrem İmamoğlu'nun karar sonrası sinirli ve hırslı olduğu iması çizilmiştir. Ekrem İmamoğlu'nun "RAMAZANDA KUL HAKKI YEDİLER" ifadelerine yer veren gazete, dini duyguları kullanarak insanları etkilemek istemiştir. Gazete Cumhuriyet İttifakı adayı Binali Yıldırım ve ittifak ortaklarından MHP'nin açıklamalarına haberin altında küçük bir bölüm kullanarak yer vermiştir. Gazete burada ideolojik bir söylem tercih etmiştir.

Görsel 14. Star Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Star gazetesi diğer gazetelerde olduğu gibi seçimin iptal kararını büyük puntolarla manşette yer vermiştir. Başlığın altında küçük puntolarla seçimin iptal nedenini açıklanmıştır. Başlıklarda farklı renkler kullanılarak bazı noktalara dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Haber metninin tamamında beyaz renk kullanılırken, üst başlıkta sarı renk kullanılarak seçimde usulsüzlük yapıldığını iddia etmiştir. Aynı şekilde Star gazetesi haberin alt kısmında daha küçük puntolarla ve sarı renk kullanılarak yazılan kısımda ise iddia edilen usulsüzlüğün seçimin sonucunu değiştirdiğini belirtmektedir. Haberde AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik'in açıklaması fotoğraflı bir şekilde manşette verilmiştir. Açıklamanın başlığı "HALK NE DERSE KABULÜMÜZDÜR" sözü büyük puntolarla verilmiştir. Gazete AK Parti sözcüsüne ait olan bu cümleyi kullanarak Millet İttifakı adayına seçmenin oy vermediğini, adayın usulsüzlük yaparak seçimi kazandığını iddia etmiş, seçimin tekrar edileceğini ve seçimlerin sonucunda halkın kararına saygı duyulacağını dile getirmiştir.

Görsel 15. Takvim Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Takvim gazetesi büyük puntolarla iptal edilen İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin tekrar yapılacağı tarihe dikkat çekmiştir. YSK logosunu kullanarak "YSK seçimi iptal etti" şeklinde haberi duyurmuştur. Haberde mühür tutan bir el fotoğrafını tercih etmiş ve seçime katılan iki rakip adayın da fotoğrafları kullanılarak seçime ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Gazete her iki adaya da eşit yaklaşmış ve haberde seçimin iptali ile yapılacak yeni

seçimlere odaklanmıştır. Haberde kullanılan dile ve görsellere bakıldığında gazete tarafsız bir dille haberi sunmuştur.

Görsel 16. Türkiye Gazetesi, 7 Mayıs 2019



Türkiye gazetesi İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin tekrar edilmesine gazetenin ilk sayfasında çok geniş yer vermiştir. “23 HAZİRAN’DA SANDIK BAŞINA” ve “İSTANBUL YENİDEN” başlıklarıyla haberi duyuran gazete sonuca özellikle dikkat çekmiş, sürmanşette ‘ok’ simgesinin içerisinde “YSK ŞAİBELİ SEÇİMİ İPTAL ETTİ” ifadesini kullanmıştır. Başlıklara bakıldığında gazete Cumhuriyet’in yanında yer aldığı açıkça göstermektedir. Başlığın altında haberde yer verdiği “YSK’da vicdanları rahatlatacak karar” cümlesi ile kararın doğru olduğunu ve bu kararı İstanbul seçmeninin tamamı tarafından doğru kabul edildiğini ifade etmektedir. Gazete manşette İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel seçimlerine ait olmayan bir miting alanından çekilmiş kalabalık halk fotoğrafını kullanmıştır. Gazete kullandığı miting alanı fotoğrafında herhangi bir partiyi temsil etmeyen Türk bayraklı bir fotoğraf kullanarak taraflardan ikisine de eşit yaklaştığını göstermek istemiştir. Ayrıca seçime katılan her iki adayın fotoğrafını kullanılırken de adaylara eşit mesafede olduğunu göstermek istemiştir. Ancak fotoğraflara bakıldığında, Cumhuriyet’in adayını Binalı Yıldırım’ın fotoğrafı ve karar sonrası açıklamasının yer aldığı balon büyük ve ön planda kullanılırken, Millet İttifakı adayını Ekrem İmamoğlu’nun fotoğrafı ve açıklaması daha geri planda ve daha küçük olarak kullanılmıştır. Yine adaylardan Binalı Yıldırım’ın halkı selamlayan ve gülümseyen bir fotoğrafı tercih edilirken, Ekrem İmamoğlu’nun sade bir duruşu ve yüzündeki gülümsemenin zoraki olduğu düşünülen fotoğrafı kullanılmıştır. Her iki adayın açıklamalarının kullanıldığı gazete manşetinde Cumhuriyet’in adayını Binalı Yıldırım’ın, “Hizmet İçin Bu Yola Girdik” ifadesine yer verilmiştir. Gazete Cumhuriyet’in adayının bu açıklamalarına yer vererek, adayın iptal edilen seçimde usulsüzlük yapıldığı için seçimi kaybettiğini, ancak tekrar edilecek olan seçimde, seçmenin Cumhuriyet’in adayından yana oy kullanacağını ifade etmiştir. Türkiye Gazetesi bu açıklamada Ekrem İmamoğlu’nun seçimi kaybettiğini kabul ettiğini ancak vazgeçmediğini söylemeye çalışmıştır. Ayrıca gazete, seçimin iptal edilme tartışmaları sürerken, süreçle ilgili yapılan şaibe ve usulsüzlük haberlerinin yer aldığı gazetenin geçmiş yayınlardaki manşet fotoğraflarını da kullanarak, gelinen süreçte seçimin iptali ile ilgili doğru bir karar alındığını vurgulamıştır.

Görsel 17. Yeni Şafak Gazetesi, 7 Mayıs 2019



İSTANBUL'DA YENİDEN SEÇİM

YSK şaibeyi temizledi

Mazbata iptal

YSK'ya 'hain' dedi

HUKUKİ SÜRECE SAYGI GÖSTERİN

Hayırlı OLSUN

KARAR ilkinin YARARINA

“İSTANBUL'DA SEÇİM YENİDEN” başlığı ile Yeni Şafak gazetesi 31 Mart İstanbul yerel seçimlerinin iptal edildiğini duyurmuştur. Habere geniş yer veren gazete seçim sonrası oy pusulalarının sayıldığı bir sınıf fotoğrafını paylaşmıştır. Kullanılan fotoğrafın içeriği düzensiz ve karışık bir ortamı yansıtmaktadır. Bu fotoğraf ile seçimler ve sonrasında yaşanan kargaşa simgelenmek istenmiştir. Gazete, fotoğraf karesinin üst kısmında kırmızı zemin üzerine “YSK şaibeyi temizledi” başlığı ile seçimde şaibe yapıldığının kanıtlandığını ileri sürmektedir. Haberin detaylarına yer veren gazete 31 Mart'ta seçimi kazanan Ekrem İmamoğlu'nun, seçimlerin iptal edilmesi ile mazbatasının elinden alındığını “mazbata iptal” başlığıyla vermiştir. Manşetin alt kısmında beyaz kare içerisinde Ekrem İmamoğlu'nun fotoğrafına yer vermiş ve “YSK'ya hain dedi” başlığı ile adayın açıklamaları sunulmuştur. Gazete okuyucuyu, adayın bu ifadeyi kullandığına inandırmak için, yüz ifadelerinden kızgın ve yorgun olduğu anlaşılan bir fotoğrafını kullanmayı tercih etmiştir. Gazete Cumhuriyet İttifakı adayı Binali Yıldırım'ın açıklamaları ve fotoğrafının yer aldığı haberi başlığın hemen altında ve Millet İttifakı adayının haberine göre daha yukarıda yer vermiştir. Bu da gazetenin Cumhuriyet İttifakı Binali Yıldırım'ın haberini daha önemli gördüğüne işaret etmektedir. Haberde AK Parti sözcüsü Ömer Çelik'in açıklamalarına da yer veren gazete kullandığı başlıkta “HUKUKİ SÜRECE SAYGI GÖSTERİN” cümlesini kullanmış ve seçimin taraflarından biri olan Millet İttifakı'na uyarıda bulunmuştur. Gazete bu başlık ile Millet İttifakının karara saygı duymadığını ifade etmektedir.

Görsel 18. Yeni Birlik Gazetesi, 7 Mayıs 2019



YSK KARARI: İSTANBUL SEÇİMİ YENİLENECEK

YSK, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçiminde AK Parti'nin olağanüstü itirazını oy çokluğuyla kabul etti. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimi 23 Haziran Pazar günü yeniden yapılacak

KAMU GÖREVLİSİ OLMAMASI

MALTEPE VE BÜYÜKÇEKMECE RET

SADI GÜVEN: YARGI SÜRECİ SONA ERDİ

Yeni Birlik gazetesi, YSK'nın aldığı iptal kararını sürmanşette “İSTANBUL SEÇİMİ YENİLENECEK” başlığıyla duyurmuştur. Gazete haberin devamında seçimin iptal nedenlerini belirtmiştir. Seçimin iptal edilmesinde AK Parti'nin yoğun itirazlarının etkisinin

olduğunu ifade eden gazete yeni seçimin 23 Haziran'da yapılacağını da duyurmuştur. Gazete manşette röportaj esnasında çekilmiş bir fotoğrafın altında YSK Başkanı Sadi Güven'in açıklamalarına yer vermiştir. Gazete yaptığı haberde seçimin iptal kararını tarafsız bir dil ile ifade etmiştir.

Görsel 19. Yeniçağ Gazetesi, 7 Mayıs 2019



İstanbul Büyükşehir Belediyesi seçimlerinin iptal edilmesine sürmanşette yer veren Yeniçağ gazetesi “MİLLİ İRADEYE İPTAL!” başlığını kullanmıştır. Gazete “Milli İrade” ifadesini siyah renkte kullanarak olayın Türkiye için kara bir leke olduğuna, “İptal” ifadesini ise kırmızı renkte kullanarak alarm durumuna işaret etmiştir. Ayrıca “İptal” cümlesinin sonunda ünlem (!) kullanılarak karara dikkat çekmek istenmiştir. Başlığın altında haber ile ilgili verilen detayda, YSK'nın Cumhur İttifakı'nın baskısı ile Ekrem İmamoğlu'nun kazandığı seçimi iptal ettiğinin altını çizmiştir. Haberde Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu'nun kalabalık tarafından coşkuyla karşılandığı bir fotoğrafı kullanılmış ve “Karar sonrası İmamoğlu'na sevgi seli” başlığı ile paylaşılmıştır. Gazete Ekrem İmamoğlu'nu desteklediğini haberde ve fotoğrafta açıkça ifade etmiştir. Gazete, Cumhur İttifakı tarafları veya adayına ait görsel veya açıklamaya haberde yer vermemiştir.

Görsel 20. Yurt Gazetesi, 7 Mayıs 2019



“MİLLİ İRADEYE DARBE” başlığı ile seçimin iptal kararını açıklayan Yurt gazetesi verilen karara karşı çıkmıştır. Büyük puntolarla ve sarı renkte “DARBE” ifadesine yer vererek olayın önemine dikkat çeken gazete, YSK'nın fotoğrafına yer vermiş ve böylelikle darbeyi yapan kurumun YSK olduğuna işaret etmiştir. Kararın iptal nedenini açıklayan gazete İstanbul Şişli İlçe Seçim Kurulu önünde çekilen fotoğrafta güvenlik güçleri tarafından karar açıklanmadan önce bu önlemlerin alındığını ifade etmiştir. Gazete kullandığı bu ifadelerle YSK'nın, aldığı kararın yanlış olduğunu bildiği için tepkilerin ve saldırıların olabileceğini ve

bu nedenle önlemlerin alındığını belirtmiştir. Gazete, “CHP Olağanüstü Toplandı” başlığı ile verdiği haber detayında ise karar sonrası ekonominin etkilendiğini ve doların bu nedenle yükseldiğini öne sürmüştür. Yurt gazetesinin kullandığı başlık ve fotoğraflara bakıldığında, gazetenin karar noktasında eleştirel bir söylem geliştirdiği ve seçimin iptal kararını desteklemediği görülmüştür.

Sonuç

Toplumsal yaşantı ve ideolojinin iç içe geçtiğini ifade eden Althusser, ideolojinin toplumsal yaşamı etkilerken toplumsal yaşamında ideolojiyi şekillendirdiğini belirtmiştir. İdeoloji, medya aracılığı ile toplumlar üzerinde etkisini göstermektedir. Medya ideolojileri yaymada, kitle iletişim araçlarının çıktısı konumunda olan haberleri kullanmıştır. Haberler, kamuoyunu bilgilendirme ve haberdar etme noktasında inandırıcılığı yüksek olası nedeni ile ideolojilerin benimsetilmesi açısından önemli bir yere sahiptir. Haberler üretim sürecinde medya sahipliklerinin ve haber üreticilerinin ideolojilerine göre şekillenmektedir. Bu nedenle haberler tarafsızlık ilkesinden uzak kalmıştır. Haberlerin bütün konularda ideoloji barındırdığını söylemek mümkündür. Ancak ideolojiyi en belirgin haliyle siyaset haberlerinde yansıttığı görülmektedir. Medya ideolojiyi açık bir şekilde ifade etmek yerine metin ve görsellerin içerisine gizlenmiş bir şekilde vermektedir. Haberlerde kullanılan, ideolojilerin açık olarak verilmemesi, haber çözümlemesi yapılırken eleştirel yaklaşım perspektifinden yararlanması gerekmektedir.

31 Mart 2019 yılında tüm Türkiye’de yapılan yerel seçimler sonuçlanmış ve seçilen belediye yönetimleri görevlerine başlamışlardır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı için oluşturulan ittifaklar adına adaylar yarışmışlardır. Cumhuriyet İttifakı adına Binali Yıldırım, Millet İttifakı adına Ekrem İmamoğlu’nun yarıştığı seçimleri Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu kazanmıştır. Ancak Seçimde usulsüzlük yapıldığı gerekçesi ile yapılan itiraz sonucunda seçim iptal edilmiş ve 23 Haziran 2019 yılında tekrar edilmiştir. Seçimin iptal edilmesi kararı medyada çok büyük yankı uyandırmış ve bu karar bütün medya organlarında olduğu gibi gazete manşetlerinde de çok fazla yer bulmuştur.

Çalışmada 31 Mart İstanbul Seçimlerinin yenilenme kararı sonrası gazete manşetlerinde kararın nasıl sunulduğu analiz edilmiştir. Çalışmada ulusal yayın yapan 33 gazete eleştirel söylem analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Sonuçlara bakıldığında; 33 ulusal gazeteden 20 tanesi seçimin iptal edildiği haberine yer vermiş, 13 gazete seçim konusuna kararın ertesi günü birinci sayfasında hiç değinmemiştir. Seçimin iptal edilmesi haberini; 12 gazete manşetten duyururken, 5 gazete sürmanşetten, 3 gazete ise manşet ve sürmanşette birlikte vermiştir. Haberde görsel kullanımına bakıldığında 20 gazete içerisinde 6 gazete haberde birden fazla fotoğraf kullanırken, 9 gazete 1 fotoğraf, 5 gazete ise haberde fotoğraf kullanmamıştır.

Gazeteler incelendiğinde, atılan haber başlıkları ve fotoğraflar gazetelerin ideolojik görüşlerine göre belirlendiği tespit edilmiştir. İncelenen gazetelere bakıldığında, ideolojik söylemler geliştiren gazetelerin, destekledikleri adayın açıklamaları ve fotoğrafları seçilirken daha özenli davranılmış, seçmenin ilgi duyacağı ve kendisine yakın hissedeceği fotoğraflar tercih edilmiştir. Ancak desteklemediği aday için tam tersi söylem geliştirmişlerdir. Bazı gazeteler ise sadece desteklediği adayın açıklamalarına yer vermiş, desteklemediği aday ile ilgili hiçbir görsel ya da habere yer vermemiştir. Ayrıca gazetelerde yer alan haberlerde Cumhuriyet İttifakı adayı Binali Yıldırım ve Millet İttifakı adayı Ekrem İmamoğlu dışında, Saadet Partisi, Vatan Partisi ve 17 bağımsız aday da 23 Haziran İstanbul Yerel Seçimlerine katılmışlardır. Ancak incelenen 33 gazetede Cumhuriyet İttifakı ve Millet İttifakı adayları dışında diğer adaylara yer verilmemiştir. Sadece Aydınlık Gazetesi Vatan Partisi Genel Başkanı Doğu Perinçek’in açıklamalarına yer verme yoluna gitmiştir.

Kaynakça

- Atabek, N. (1998). Gündem belirleme yaklaşımı. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Hakemli Dergisi*, (7), 155-174.
- Aygül, E. (2010). Facebook'ta nefret söyleminin üretilmesi ve dolaşıma sokulması. Tuğrul Çomu (Ed.) *Yeni medyada nefret söylemi* (ss. 95-140). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.
- Bayraktar, G. D. ve Yaman, H. (2017). İdeoloji, dil ve sembol bağlamında medya ve siyaset. *Akademik Hassasiyetler*, 4(7), 39-51.
- Bülbül, A. R. (2001). *Haberin anatomisi ve temel yaklaşımlar*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008). Söylem analizi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 1(27), 99-117.
- Çoban, B. (2009). Medya, Kamuoyu, İdeoloji. https://www.academia.edu/610117/Medya_Kamuoyu_%C4%B0deoloji, Erişim Tarihi: 20.01.2020.
- Devran, Y. (2010). *Haber – söylem – ideoloji*. İstanbul: Başlık Yayın Gurubu.
- Doyuran, L. (2018). Medyatik bir çalışma alanı olarak eleştirel söylem çözümlemesi (Televizyon dizileri örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 301-323.
- Foucault, M. (1987). *Söylemin düzeni*, (1. Baskı), (Çev. Turhan Ilgaz). İstanbul: Hil Yayınları.
- Göregenli, M. (2013). Nefret söylemi ve nefret söylemi. Mahmut Çınar (Ed.) *Medya ve nefret söylemi* (ss. 57-73). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Görmez, K. (1997). *Yerel demokrasi ve Türkiye*. Ankara: Vadi Yayınları.
- Güdekli, A. (2016). Gündem belirleme kuramı bağlamında yazılı basın ile Twitter gündeminin karşılaştırmalı analizi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (35), 151-163.
- Güngör, N. (2016), *İletişime kuramsal yaklaşımlar* (3. Baskı). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Gürbüz, E. ve İnal, M. (2004). *Siyasal pazarlama: Stratejik bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- İnal, A. (1996). *Haberi okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- İnceoğlu, Y. (2013). Tartışmalı bir kavram: Nefret söylemi. Mahmut Çınar (Ed.) *Medya ve nefret söylemi* (ss. 75-92). İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.
- Kazancı, M. (2006). Althusser, ideoloji ve ideoloji ile ilgili son söz (Althusser: Ideology and the last word about the ideology), *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 24, 1-20.
- Koçak, S. Y. ve Ekşi, A. (2010). Katılımcılık ve demokrasi perspektifinden Türkiye'de yerel yönetimler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (21), 295-307.
- Nisan, F. (2012). *Siyasal söylemin ve ideolojilerin gazete karikatürlerinde yeniden üretimi (örnek olay 1982 ve 2010 Anayasa Referandum süreci)*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayımlanmamış Doktora Tezi, Konya.
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve refleksitive*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

- Şimşek, S. (2009). Medya-siyaset-iktidar üçgeninde medya gerçeği. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6 (1), 124-143.
- Timisi, N. (2003). *Yeni iletişim teknolojileri ve demokrasi*. Ankara: Dost Kitapevi.
- Toprak, Z. K. (1998). *Yerel yönetimler*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Toruk, İ. Sine, R. (2012). Haber söylem üretimindeki ideolojik etki: Wikileaks haberleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 351-378
- Türkiye Cumhuriyeti Anayasası (1982). *Mahalli idareler ve il, belediye ve köyler*. Madde: 127, 160.
- Uzun, R. (2014). Medya-siyaset ilişkileri: Türkiye’de savunucu gazetecilik olgusunun incelenmesi. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (9), 129-147.
- Van Dijk, T. (2003). Critical discourse analysis. D.Schiffrin., D. Tannen, & E., H. Hamilton (Ed.), In *The handbook of discourse analysis*, (352-372). Oxford: Blakwell Publishing.
- Yağbasan, M. (2008). Basın dili ve gazete manşetlerinin dilbilimsel analizi. *Humanities Sciences*, 3(1), 114-127.
- Yağlı, S. (2007). Haber ve ideoloji ilişkisi: Haber metinlerinde gerçeklinin sunumu. *Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi*, (2), 337-353.
- Yüksek Seçim Kurulu (2020). <http://www.ysk.gov.tr/doc/karar/dosya/78053/2019-4219.pdf>, Erişim Tarihi: 03.01.2020.
- Türk Dil Kurumu (2020) <https://sozluk.gov.tr/?kelime=DARBE>, Erişim Tarihi: 20.01.2020.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2020). https://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/tc_anayasasi.maddeler?p3=127, Erişim Tarihi: 20.01.2020.
- Yüksek Seçim Kurulu (2020). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2972.pdf>, 31 Mart 2019 yerel ve idare seçimleri iptal kararı, Erişim Tarihi: 21.01.2020.